

14/
UHÄ följer upp högskolereformen

Jämlikhet på gång?

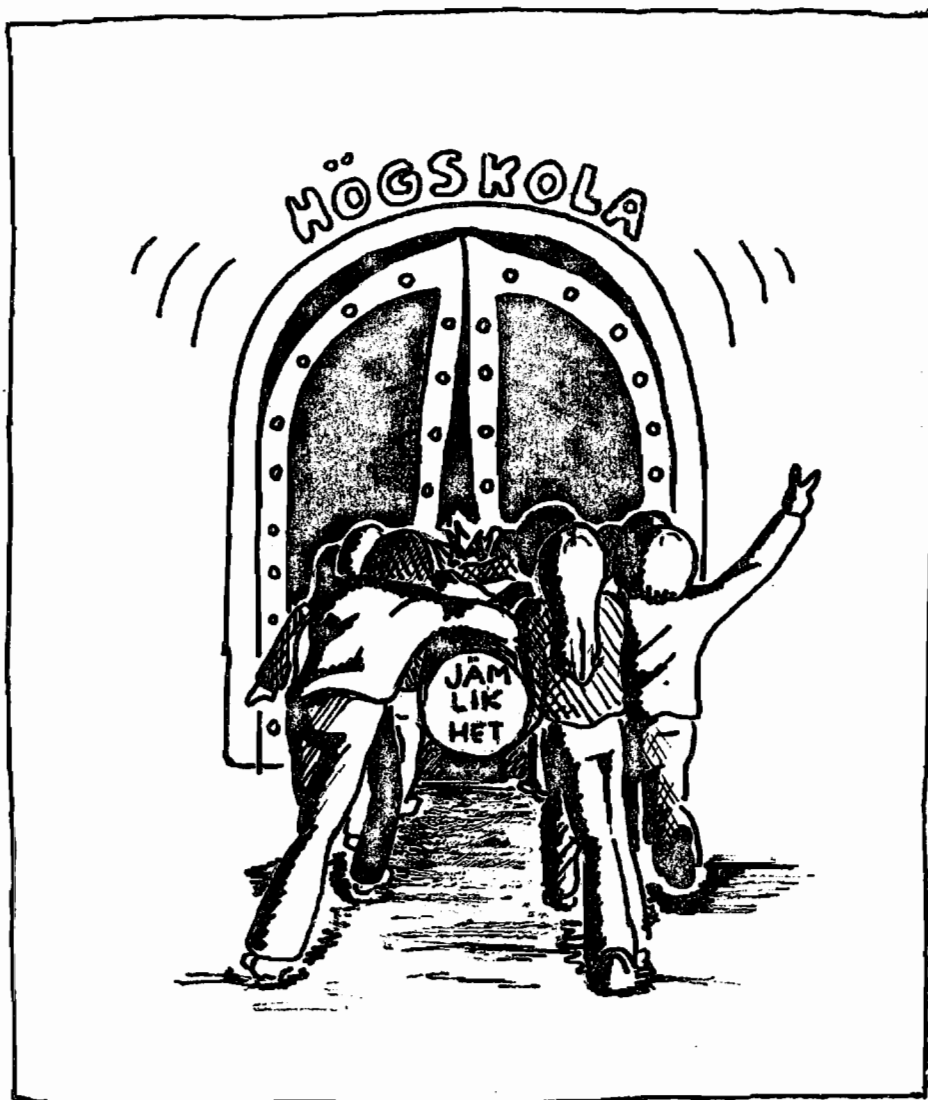
Den sociala selektionen till universitet
och högskolor under 60- och 70-talet

Allan Svensson

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ

UHÄ -rapport 1979: 9

FORSKNING OCH UTVECKLINGARBETE
FoU
FÖR HÖGSKOLAN

JÄMLIKHET PÅ GÅNG?

DEN SOCIALA SELEKTIONEN TILL
UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR
UNDER 60- OCH 70-TALET

Allan Svensson

FÖRORD

Såsom framgår av skissen på denna rapports baksida finns inom UHÄ:s program för uppföljning av högskolereformen ett problemområde betecknat "Reformens sociala effekter". Inom projektet "Jämlikhet och högskoleutbildning" kommer professor Allan Svensson vid universitetet i Göteborg att analysera och belysa olika utvecklingstendenser vad gäller selektionen till högre utbildning. Statistiska data kommer att hämtas dels ur det s k individualstatistikprojektet dels ur Statistiska centralbyråns elevundersökningar.

I denna första rapport från projektet görs en mångsidig analys av data ur individualstatistikprojektet avseende inskrivning vid postgymnasiala utbildningar under perioderna 1966--1971 respektive 1971--1976. Rapporten behandlar alltså tendenser före högskolereformens genomförande 1977-07-01. Den blir därmed också betydelsefull som utgångspunkt för uppföljning och analys av utvecklingstendenser efter reformens genomförande. I rapportens slutkapitel finns en plan för hur en sådan uppföljning kan läggas upp.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

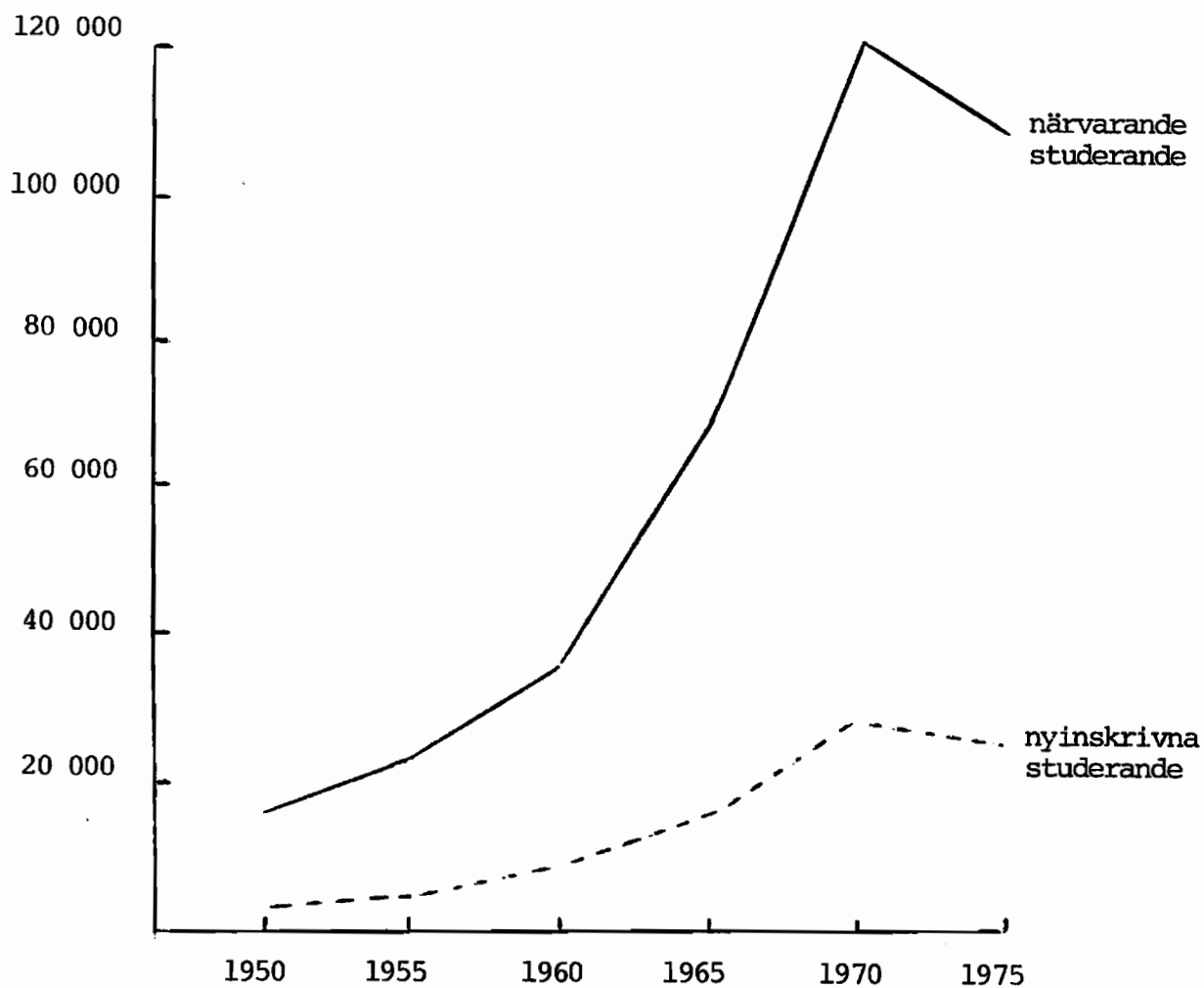
1. Bakgrund och syfte	1
2. Undersökningsgruppernas storlek och samman- sättning	7
3. Skillnader i inskrivningsfrekvens	13
4. Skillnader i studieinriktning	21
5. Sammanfattande diskussion	35
6. Förslag till fortsatt forskning	43
Bilagor	49
Referenser	54

Kapitel 1

BAKGRUND OCH SYFTE

Under femtio- och sextiotalet upplevde vi en enorm expansion av den högre utbildningen i Sverige. Antalet studerande vid universitet och högskolor ökade från 17 000 år 1950 till 120 000 år 1970. Som framgår av figuren nedan ökade studerandeantalet oavbrutet och med accelererande hastighet fram till 1970, varefter en viss reduktion inträdde. I samma figur kan man se hur antalet nybörjare (nettoantalet nyinskrivna) nästan tiodubblades under en tjugooårsperiod. Läsåret 1950/51 påbörjade 3 500 akademiska studier. Tio år senare hade siffran vuxit till 8 000 för att nå ett maximum läsåret 1968/69 med 31 000. Sedan uppstod en vikande trend fram till läsåret 1973/74 (22 000 nyinskrivna), varefter inskrivningsantalet ånyo börjat stiga.

Samtidigt som antalet studerande steg mycket snabbt under 1960-talet skedde också en viss demokratisering. Arbetarklassens andel av de studerande ökade från 15 till drygt 20 procent under detta decennium, medan andelen från akademikerhem reducerades i ungefär samma utsträckning (Statistiska centralbyrån, 1976 a). Trots detta kan man emellertid inte tala om någon större social jämlikhet i slutet av sextiotalet. Detta framgår med all tydlighet av en undersökning, där man gjort noggranna jämförelser mellan de båda studerandekategorierna. (Svensson, 1977). I denna finner man att det är fem gånger vanligare att barn från den övre samhällsgruppen påbörjar postgymnasiala studier, och att det är nästan tio gånger så vanligt att de fortsätter sina studier fram till en akademisk examen. De verkligt stora skillnaderna finner man dock inom de mycket attraktiva och starkt spärrade utbildningarna inom medicinsk och odontologisk fakultet. Chanserna att erhålla en sådan utbildning är mer än fyrtio gånger större om man är uppväxt i ett akademikerhem.

Figur 1:1 Antalet närvarande respektive nyinskrivna studerande vid universitet och högskolor mellan 1950 och 1975. Figuren bygger på uppgifter hämtade från SOU 1959 samt Statistiska centralbyrån 1974 a, 1975 och 1978.

Den nämnda undersökningen bygger på uppgifter från det s.k. individualstatistikprojektet. Detta projekt skall också få bidra med data till denna rapport, varför det kan vara befogat att inledningsvis ge en kort orientering om projektet.

Sedan början av 1960-talet har Statistiska centralbyrån och pedagogiska institutionen vid Göteborgs universitet insamlat uppgifter till individualstatistikprojektet. Första gången en insamling ägde rum var under vårterminen 1961 och gällde då elever födda den 5, 15 och 25 i någon månad 1948. Dessa uppgifter för cirka en tiondel av årsklassen kompletterades härafter årligen med data fram till 1969. Vårterminen 1966 påbörjades på samma sätt en insamling av uppgifter för elever födda den 5, 15 och 25 i någon månad 1953 och dessa uppgifter har årligen kompletterats fram till 1974. I det första stickprovet uppgår antalet individer till cirka 12 000 och i det andra till cirka 10 000. I båda stickproven befann sig ungefär 90 procent av eleverna vid det första insamlingstillfället i årskurs sex inom det obligatoriska skolväsendet.

Individualstatistikens uppläggning framgår av figur 1:2, där de skilda typerna av uppgifter markerats med olika symboler. En kort karaktäristik av uppgifterna lämnas nedan. För en utförligare beskrivning av projektet, dess syfte och de undersökningar som det har möjliggjort, hänvisas till Härnqvist & Svensson (1973) och Statistiska Centralbyrån (1976 b).

I BASUPPGIFTER

- a) Uppgifter om skolgång, t ex årskurs, klasstyp, klasskaraktär, betyg.
- b) Uppgifter om vissa personliga förhållanden såsom föräldrarnas yrke och utbildning.
- c) Resultat från tre begåvningsstest, ett verbalt, ett spatialt och ett induktivt.
- d) Resultat från standardprov i modersmålet, matematik och engelska, vilka ges till elever i årskurs sex.
- e) Svar på vissa frågeformulär som belyser elevens skolinställning, fritidsintressen samt studie- och yrkesplaner.

II ÄRLIGA UPPGIFTER

Uppgifter om skolförhållanden av samma typ som under Ia ovan.

III INSKRIVNINGSUPPGIFTER

Uppgifterna erhöles då den manliga delen inskrevs till militärtjänst och består bl a av data om skolutbildning, resultat från fyra intelligenstest samt svar på vissa frågor som rör anpassning till hem, skola och arbete.

IV U 68-UPPGIFTER

På uppdrag av 1968 års utbildningsutredning insamlades enkätdata för ungefär en tredjedel av de elever som ingår i 1966 års stickprov. Enkäten behandlar bl a elevernas

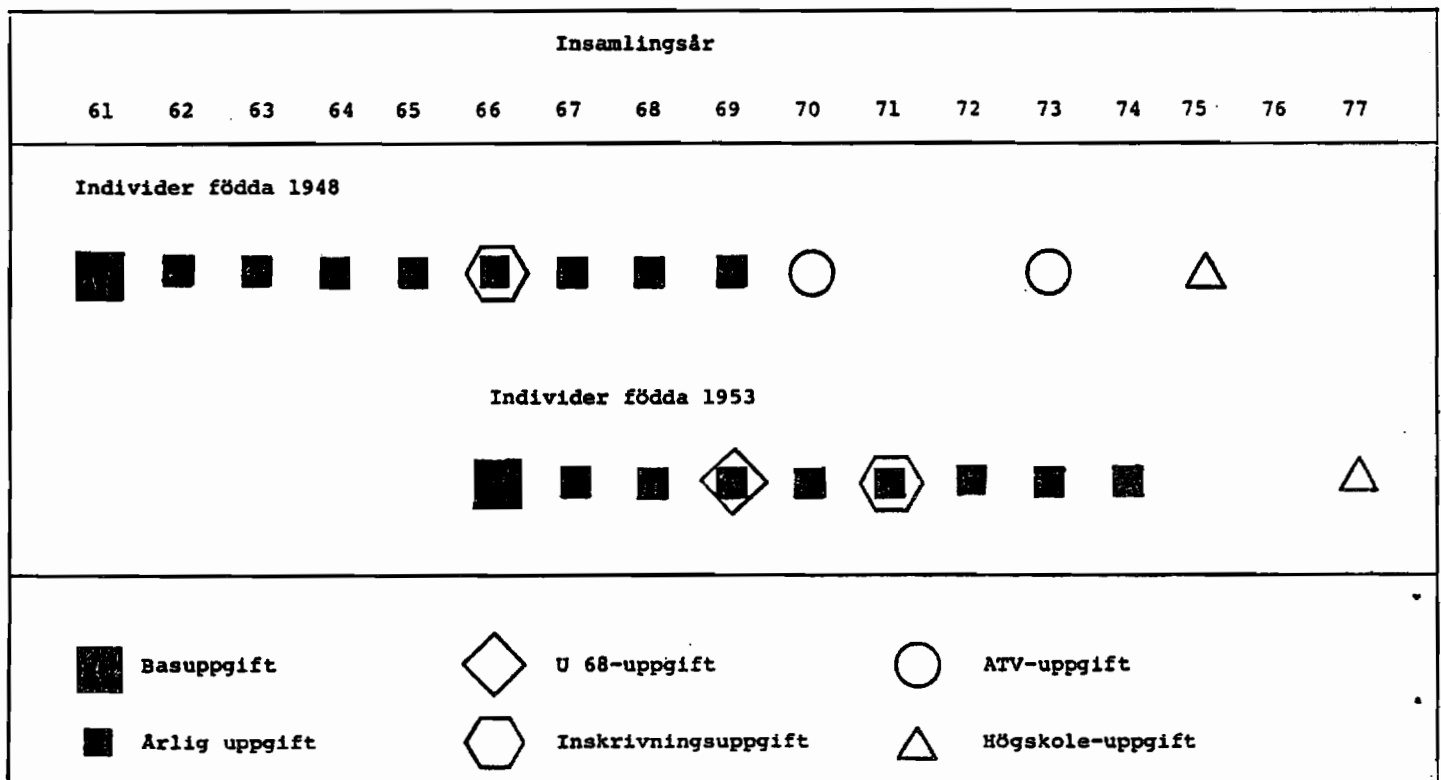
attityder till högre utbildning och deras inställning till olika yrken.

V ATV-UPPGIFTER

År 1970 och 1973 utsändes en enkät till de cirka 2 000 män som ingår i 1961 års stickprov och som ej har någon teoretisk utbildning utöver den obligatoriska skolan. De insamlade uppgifterna belyser bl a attityderna till vuxenutbildning bland dessa personer.

VI UPPGIFTER FRÅN HÖGSKOLEREGISTRET

För samtliga som påbörjat postgymnasial utbildning finns uppgift om läroanstalt, inskrivningsår, eventuellt avlagd examen m.m.

Figur 1:2 Individualstatistikprojektets uppläggning

Syftet med denna undersökning är att jämföra de båda stickprov som ingår i individualstatistiken med avseende på val av högre utbildning. Vi vill bl.a. klarlägga, huruvida de bakgrundsfaktorer som i så stor utsträckning styrt valet av universitets- och högskolestudier för individer födda 1948, är lika avgörande för de som är födda fem år senare. Har t.ex. socialgruppsstillhörigheten haft samma betydelse för de som nu är i 25-årsåldern, som den haft för dagens 30-åringar?

Årskullarna skiljer sig åt i åtminstone ett viktigt avseende - den överväldigande majoriteten av de som är födda 1953 har i motsats till de som är födda 1948 tillbringat nio år i den sammanhållna grundskolan, en skola där man medvetet har gått in för att försöka minska de sociala orättvisorna i fråga om möjligheterna att gå vidare till högre utbildning. Detta förhållande borde tala för att det blivit minskade skillnader mellan elever från olika samhällsskikt. Å andra sidan påstår vissa forskare att utbildningsklyftorna under sjuttio-talet åter börjat vidgas, i det att den sociala snedrekryteringen ökat bland de som går direkt från gymnasieskolan till universitets- och högskolestudier. (Kim, 1978; Nilsson & Rubenson, 1978). Är detta en korrekt iakttagelse, är risken stor att den sociala bakgrunden snarare ökat än minskat i betydelse under den aktuella femårsperioden.

Kapitel 2

UNDERSÖKNINGSGRUPPERNAS STORLEK OCH SAMMANSÄTTNING

I individualstatistiken ingår uppgifter för 98 procent av samtliga svenskar födda den 5, 15 och 25 i någon månad 1948. För de som är födda på motsvarande dagar 1953 är siffran något lägre eller 93 procent. Orsaken härtill är att man vid det senare tillfället ej hade möjlighet att i efterhand komplettera vissa basuppgifter. För båda årgångarna gäller dock att representativiteten måste anses mycket god och att bortfallet ej är av den art eller storlek att det allvarligt skulle kunna påverka undersökningsresultaten. (Jfr. Svensson, 1971, s. 43)

Individernas sociala bakgrund har bestämts med hjälp av uppgifter om faderns yrkestillhörighet och skolutbildning. Fem grupper och en restgrupp har särhållits, nämligen:

- A) Akademiska yrken. Personer i chefsbefattningar inom förvaltning och näringsliv.
- B) Tjänstemän och företagare i lägre ställning med teoretisk utbildning utöver obligatorisk skola.
- C) Tjänstemän och företagare i lägre ställning utan teoretisk utbildning utöver obligatorisk skola.
- D) Jordbrukare.
- E) Arbetare.
- F) Ej klassificerbara (Uppgift saknas om faderns yrke och utbildning).

Av tabell 2:1 framgår hur de som är födda 1948 fördelar sig på kön och socialgrupp. Motsvarande data för 1953 års stickprov finns i tabell 2:2. Vid en jämförelse mellan tabellerna framträder vissa skillnader som inträffat under femårsperioden. Grupperna A och B är förhållandevis större och grupp D mindre bland de som är födda 1953. Att de båda förstnämnda grupperna ökat beror på att utbildningsnivån höjts något bland de i genomsnitt cirka fem år senare födda fäderna, medan D-gruppens

reducering avspeglar det minskade antalet yrkesverksamma inom jordbruket. De här konstaterade skillnaderna i social bakgrund mellan de båda stickproven är av betydelse vid de kommande jämförelserna och måste beaktas vid tolkningen av resultaten.

Tabell 2:1 1948 års individualstatistikmaterial uppdelat på kön och socialgrupp

Soc.grp.	Män		Kvinnor		Totalt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
A	326	5	299	5	625	5
B	560	9	551	9	1111	9
C	1218	20	1125	19	2343	20
D	819	13	738	13	1557	13
E	2879	47	2833	49	5712	48
F	322	5	280	5	602	5
Totalt	6124	99	5826	100	11950	100

Tabell 2:2 1953 års individualstatistikmaterial uppdelat på kön och socialgrupp

Soc.grp.	Män		Kvinnor		Totalt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
A	338	7	356	7	694	7
B	617	12	597	12	1214	12
C	931	19	944	19	1875	19
D	502	10	514	10	1016	10
E	2429	48	2259	46	4688	47
F	221	4	247	5	468	5
Totalt	5038	100	4917	99	9955	100

För de som är födda 1948 finns uppgifter om första inskrivning vid universitet eller högskola fram t.o.m. höstterminen 1974. Motsvarande uppgifter för 1953 års material finns införda t.o.m. vårterminen 1976 (Bilaga I). Det innebär att i det första stick-

provet är samtliga registrerade som varit 26 år eller yngre då de påbörjat högre studier, medan vi i det andra stickprovet har kännedom om samtliga som påbörjat studier senast vid 23 års ålder. Senare än vid denna ålder kan vi sålunda inte göra någon jämförelse mellan de båda årskullarna. Vi kommer därför att välja ut de som är födda 1948 och som påbörjat postgymnasiala studier senast vårterminen 1971 och jämföra dem med de som är födda 1953 och som påbörjat studier senast vårterminen 1976.

Av bilaga I framgår vilket år och vilken termin som studierna påbörjats. Bland de som är födda 1948 hade 2445 skrivit in sig mellan 1966 och 1974. Av dessa hade 1600 startat innan den 1 juli 1971, 495 efter detta datum, medan uppgift om inskrivningstidpunkt saknas för 350 personer. Varför uppgift om inskrivningstermin saknas för drygt tio procent har ej kunnat klarläggas, men för att kunna göra en relevant jämförelse mellan de båda stickproven blir vi tvungna att skatta hur många av dessa som skrivit in sig före höstterminen 1971, samt hur de fördelar sig på de olika socialgrupperna. Härvid har vi gått till väga på följande sätt:

Materialet har indelats efter kön och socialgrupp, vilket ger 12 undergrupper. För varje grupp har vi tagit reda på hur många som påbörjat sina studier före respektive efter den 1 juli 1971, samt hur många som saknar inskrivningsdatum. Dessa data redovisas i tabell 2:3. Med utgångspunkt från de antal för vilka inskrivningstermin finns angiven, har vi sedan kunnat beräkna den procentuella andelen inom varje grupp som påbörjat sina studier senast vårterminen 1971. Dessa procenttal finns angivna i den tablå som följer direkt efter tabell 2:3.

Som framgår av tablåen har enligt våra beräkningar 75 procent av männen och 77 procent av kvinnorna skrivit in sig före den 1 juli 1971. Procentsatserna varierar dock mellan olika grupper och det finns en tendens till att man påbörjar högskolestudier vid något yngre ålder i högre socialgrupper.

Sålunda har 84 procent av männen från grupp A påbörjat sina studier vid 23 års ålder, medan detta är fallet för endast 69 procent i grupp E. När vi skattar antalet inskrivna före 1 juli 1971 bland dem som saknar tidsuppgift, utgår vi från respektive grupps procentsats. Bland de 29 männen i grupp A som saknar uppgift antas 84 procent eller 24 stycken startat före nämnda datum, medan man kommer fram till att det är 43 i grupp E (69 procent av 62). Genom det beskrivna tillvägagångssättet antar vi, att man får en relativt säker skattning av antalet inskrivna fram t.o.m. vårterminen 1971 bland de som är födda 1948, och att de summor som anges i tabellerna 2:4 och 2:5 endast obetydligt avviker från de sanna värdena. Enligt vår uppfattning kan de i varje fall inte vara så felbemängda att de allvarligt skulle kunna äventyra jämförelsen med 1953 års stickprov.

Tabell 2:3 Antalet individer i 1948 års stickprov som påbörjat postgymnasial utbildning före respektive efter 1971-07-01. Materialet uppdelat på kön och socialgrupp.

Inskrivning	Män						Kvinnor					
	A	B	C	D	E	F	A	B	C	D	E	F
Före 1971-07-01	171	195	193	69	204	27	126	170	169	83	165	28
Efter 1971-07-01	32	46	77	22	92	10	29	52	57	17	51	10
Uppgift saknas	29	40	44	18	62	11	20	28	32	13	50	3
Totalt	232	281	314	109	358	48	175	250	258	113	266	41

Soc.gr.	A	B	C	D	E	F	Totalt
Män	84	81	71	76	69	73	75
Kvinnor	81	77	75	83	76	74	77
Totalt	83	79	73	80	72	73	76

Tabell 2:4 Antalet män i 1948 års stickprov som påbörjat postgymnasial utbildning före höstterminen 1971.

Socialgrupp	A	B	C	D	E	F	Totalt
Individer inskrivna före 1971-07-01	171	195	193	69	204	27	859
Individer som ej uppgett inskr.tid men som antas ha börjat före 1971-07-01	24	33	31	14	43	8	153
Totalt	195	228	224	83	247	35	1012

Tabell 2:5 Antalet kvinnor i 1948 års stickprov som påbörjat postgymnasial utbildning före höstterminen 1971.

Socialgrupp	A	B	C	D	E	F	Totalt
Individer inskrivna före 1971-07-01	126	170	169	83	165	28	741
Individer som ej uppgett inskr.tid men som antas ha börjat före 1971-07-01	16	22	24	11	38	2	113
Totalt	142	192	193	94	203	30	854

Kapitel 3

SKILLNADER I INSKRIVNINGSFREKVENNS

Antalet individer som skrivit in sig vid universitet och högskolor är färre bland de som är födda 1953 än bland födda 1948. I 1948 års stickprov hade cirka 1850 påbörjat postgymnasiala studier vid 23 års ålder, jämfört med något över 1400 i 1953 års - en minskning med 25 procent. Att direkt använda denna procentsats som ett mått på det vikande intresset för högre studier är emellertid inte tillrådligt bl.a. av följande skäl:

- 1) Årskullarna varierar. Antalet födda reduceras från 123 000 till 108 000 eller med 12 procent från 1948 till 1953. (Statistiska centralbyrån, 1966).
- 2) Bortfallet varierar. I 1948 års stickprov uppgår bortfallet till två procent, medan det utgör sju procent i 1953 års. Detta innebär i realiteten att våra uppgifter baserar sig på 9,8 procent av samtliga födda 1948 mot 9,3 procent av de som är födda 1953.

För att få en mer rättvisande bild av de förändringar som skett, bör man därför sätta antalet inskrivna i relation till totala antalet individer i respektive stickprov. Görs detta finner man att 16 procent av "48-orna" och 14 procent av "53-orna" påbörjat högre studier. Det har alltså skett en nedgång, även om den ej är fullt så drastisk som den första beräkningen gav anledning att tro. En nedgång med två procent av födelseårgången är dock i och för sig betydande och innebär en kraftig minskning av studerandeantalet. Orsaken härtill torde till stor del bero på den förändrade situationen på arbetsmarknaden i början av 70-talet, vilken medförde stora svårigheter för nyutexaminerade akademiker att erhålla sådana yrken som de siktat på.

Låt oss nu se hur den konstaterade minskningen har inverkat

på rekryteringen från olika samhällsskikt. I tabell 3:1 redovisas antalet inskrivna från de båda stickproven uppdelade efter socialgruppstillhörighet. Innan denna tabell granskas vill vi påpeka, att vi här liksom i följande analyser utslutit grupp F, eftersom uppgift om faderns yrke och utbildning saknas för de som ingår i denna grupp. Detta innebär att antalet individer i vardera stickprovet reduceras med fem procent.

Tabell 3:1 Antal inskrivna vid universitet och högskolor i 1948 och 1953 års material.

	Män					Samtl.	Kvinnor					Samtl.
	A	B	C	D	E		A	B	C	D	E	
Ind. födda 1948 inskr. senast vt 71	195	228	224	83	247	977	142	192	193	94	203	824
Ind. födda 1953 inskr. senast vt 76	174	201	147	43	157	722	145	171	121	53	146	636

Genom att sätta antalet inskrivna i relation till totala antalet individer i de olika grupperna kan vi i tabell 3:2 ange andelen inskrivna inom var och en av de fem socialgrupperna. I båda årskullarna finner man ett klart samband mellan social bakgrund och val av högre utbildning, i det att procentandelen inskrivna faller mycket markant när man går från grupp A till E. Detta gäller för både män och kvinnor. För både könen och för samtliga socialgrupper gäller också att andelen inskrivna 23-åringar har minskat. Minskningen synes dock vara mycket måttlig bland ungdomar från arbetar- och jordbrukarhem, medan den är högst påtaglig bland de som kommer från högre socialgrupper.

Tabell 3:2 Andelen inskrivna vid 23 års ålder inom olika socialgrupper.

Social- grupp	Män			Kvinnor			Totalt		
	1953	1948	Diff.	1953	1948	Diff.	1953	1948	Diff.
A	51	60	-9	40	47	-7	46	54	-8
B	33	41	-8	29	35	-6	31	38	-7
C	16	18	-2	13	17	-4	14	18	-4
D	9	10	-1	10	13	-3	9	11	-2
E	6	9	-3	6	7	-1	6	8	-2
Samtl.	15	17	-2	14	15	-1	14	16	-2

Kan de differenser som redovisas i tabell 3:2 tyda på en social utjämning? Innebär den större procentuella minskningen i högre socialgrupper att vi under 70-talet fått en ur social synpunkt rättvisare rekrytering till universitet och högskolor? En sådan tolkning synes ganska rimlig, men innan den accepteras, skall vi utifrån de frekvenser som återges i tabell 3:1 undersöka den sociala sammansättningen bland de som skrivit in sig vid universitet och högskolor. Resultaten av denna analys framgår av tabell 3:3.

Tabell 3:3 Den sociala sammansättningen bland de som skrivit in sig vid universitet och högskolor.

Social- grupp	Män			Kvinnor			Totalt		
	1953	1948	Diff.	1953	1948	Diff.	1953	1948	Diff.
A	24	20	4	23	17	6	24	19	5
B	28	23	5	27	23	4	27	23	4
C	20	23	-3	19	23	-4	20	23	-3
D	6	9	-3	8	11	-3	7	10	-3
E	22	25	-3	23	25	-2	22	25	-3
Samtl.	100	100		100	99		100	100	

Hypotesen om social utjämning får intet stöd i tabell 3:3. Tvärtom pekar de differenser som här framräknats på större sociala skillnader. Såväl män som kvinnor från högre socialgrupper har ökat sin andel bland de inskrivna. Grupp A och B svarar tillsammans för en ökning på närmare tio procent, medan grupp C, D och E har fått vidkännas en minskning med motsvarande "marknadsandel". Hur kan de båda tabellerna, som bygger på uppgifter från samma material, ge så olika utfall? Den ena antyder större social rättvisa och ökad jämlikhet, vilket kraftigt förnekas i den andra. Vad ligger bakom de motstridiga resultaten?

En förklaring är att socialgrupperna skiftar kraftigt i storlek. Av det totala antalet individer som ingår i undersökningen är det förhållandevis få som tillhör grupp A och B, medan den överväldigande majoriteten ingår i grupp C, D och E. Om inskrivningsfrekvensen ändras med någon enstaka procentenhet i exempelvis grupp E, får det helt andra konsekvenser både för det totala antalet inskrivna och den sociala sammansättningen bland dessa, än om motsvarande förskjutning sker i grupp A. En minskning med en procent från arbetargruppen måste åtföljas av en minskning med närmare tio procent från akademikergruppen för att förhållandet mellan de båda grupperna ej skall ändras bland de inskrivna. Som framgår av tabell 3:2 är reduktionen inte tio utan endast cirka fyra gånger större för den sistnämnda gruppen. Trots den kraftigare procentuella minskning av inskrivningsfrekvensen i grupp A, ökar således gruppen sin andel bland de som påbörjat högskolestudier. Förhållandet är sammalunda för grupp B.

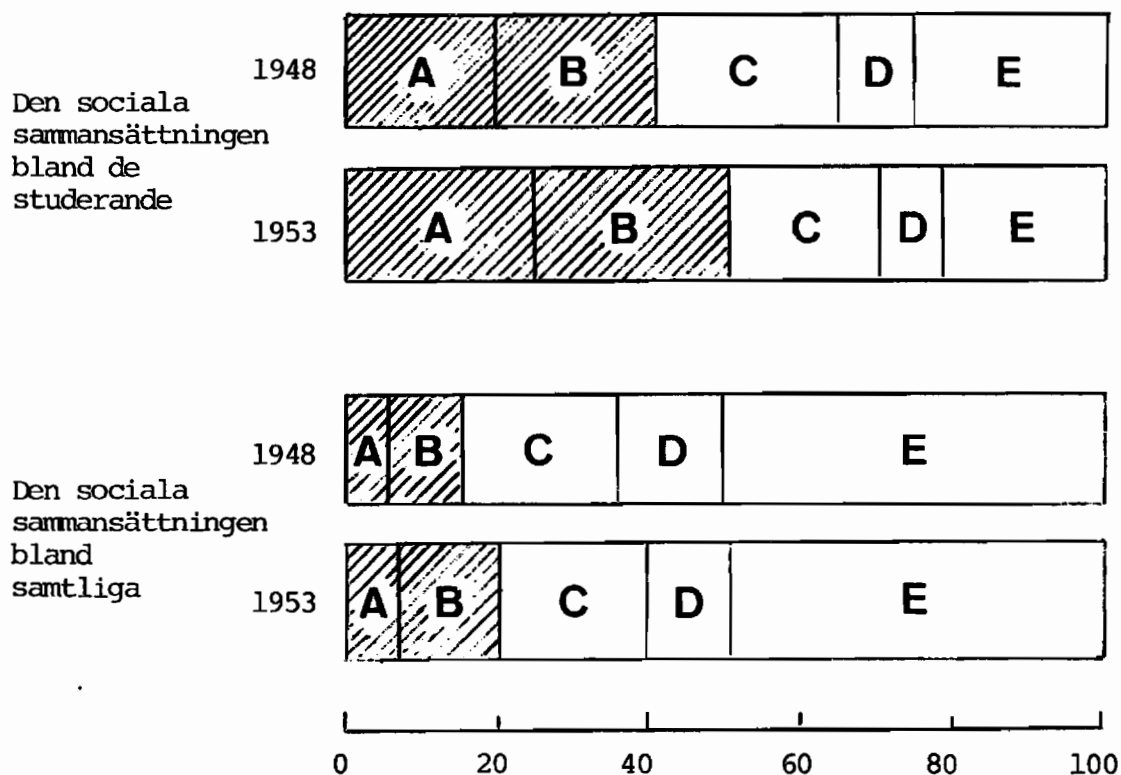
Ifall man tar det sociala ursprunget bland de inskrivna 23-åringarna som utgångspunkt för jämförelsen mellan de båda årskullarna, får man därför en bild av en ökad social snedrekrytering under första hälften av 70-talet. Samma bild får man vid en granskning av den officiella statistiken, av vilken det framgår att andelen ungdomar från högre socialgrupper bland de nyinskrivna tenderar att successivt stiga fr.o.m. läsåret 1969/70 (Statistiska centralbyrån, 1976 a, s.34).

Man kan dock fråga sig, om denna bild är helt korrekt. Likaså, om den förklaring vi givit, är helt tillfylles för att förklara skillnaderna i utfall mellan tabell 3:2 och 3:3. En faktor har nämligen inte beaktats - den kontinuerliga förändringen i samhällets sociala struktur. Föräldrarna till de barn som är födda 1948 uppvisar således en annorlunda social sammansättning, än de vars barn är födda 1953. Under femårsperioden har de båda högsta socialgrupperna ökat både i förhållande till övriga grupper och i absoluta tal. Detta kan man se i nedanstående tablå, vilken utgör ett koncentrat av det siffermaterial som tidigare presenterats i tabell 2:1 och 2:2.

Skillnader i social bakgrund mellan individer födda 1953 och 1948						
Social-grupp	Absoluta tal			Procent		
	1953	1948	Diff.	1953	1948	Diff.
A	694	625	69	7.3	5.5	1.8
B	1214	1111	103	12.8	9.8	3.0
C	1875	2343	-468	19.8	20.7	-0.9
D	1016	1557	-541	10.7	13.7	-3.0
E	4688	5712	-1024	49.4	50.3	-0.9
Totalt	9487	11348	-1861	100.0	100.0	0.0

De förskjutningar som skett mellan grupperna illustreras även i figur 3:1. I denna har vi markerat de fem socialgruppernas relativa storlek såväl i totalmaterialen som bland de, vilka gått vidare till högre utbildning. Av figuren framgår det med all tydlighet att grupperna A och B inte bara har ökat bland de ungdomar som påbörjat studier vid universitet och högskolor, utan också att de svarar för en växande proportion bland befolkningen i sin helhet. Samtidigt som de båda gruppernas gemensamma andel stigit från något över 40 till drygt 50 procent

bland de inskrivna, har det totala antalet ungdomar i dessa grupper ökat från 15 till 20 procent.

Figur 3:1 Den sociala sammansättningen bland de som påbörjat högre studier respektive bland samtliga som ingår i undersökningsmaterialen.

Vad betyder de nya fakta som förts in i resonemanget? Kan de bidra till att ge ett säkrare svar på den centrala frågan: "Har det skett någon social utjämning vad gäller rekrytering till högre utbildning?" Möjligheter finns att utnyttja uppgifterna på två sätt:

- 1) De förskjutningar som skett bland de som påbörjat högskolestudier kan jämföras med de förändringar som inträffat bland samtliga ungdomar. Man finner då att grupp A och B ökat med närmare tio procent i den förra kategorin,

men endast med fem procent i den senare. De båda högsta socialgruppernas ökning är alltså dubbelt så kraftig bland de som gått vidare till högre studier. Dessa siffror tyder ingalunda på en rättvisare social rekrytering.

- 2) De två högsta socialgruppernas andel bland de inskrivna sätts i relation till deras andel i totalmaterialen. I 1948 års material utgör grupp A och B 42 procent av de som skrivit in sig vid högskolor, men endast 15 procent av samtliga som ingår i stickprovet. Divideras det förra talet med det senare erhålles en kvot på 2.80, vilket är ett uttryck för den överrepresentation som dessa båda grupper har bland de studerande. Om motsvarande index beräknas för de som är födda 1953 erhålles 2.55. Enligt detta beräkningssätt har de högre socialgruppernas överrepresentation reducerats under den aktuella femårsperioden, vilket kan tas som ett bevis på en minskad social snedrekrytering.

Åter står vi med två klart motstridiga tolkningar. Vilken av dem är mest korrekt? Vi är benägna att förorda den första, ty den typ av kalkyl som den andra tolkningen bygger på leder till orimliga konsekvenser. Ifall ett oförändrat index skulle tas som indicium på en oförändrad social rekrytering, skulle det innebära, att om grupperna A och B ökar med ytterligare 15 procent bland befolkningen måste samtliga studerande komma från dessa båda grupper för att det ursprungliga indexet på 2.80 ej skulle sjunka. Övriga grupper skulle då inte vara underrepresenterade utan helt orepresenterade i den högre utbildningen!

Ett annat bevis på tvivelaktigheten i indexberäkningen är, att med de procentsatser som nu gäller ger den inte bara en minskad överrepresentation för de högre socialgrupperna utan också en skärpt underrepresentation för övriga. Som framgår nedan sjunker sålunda indexet för grupp C, D och E från 0.68 till 0.61 under den aktuella tidsperioden.

Födelseår	Soc.gr. A och B	Soc.gr. C, D och E
1948	42% : 15% = 2.80	58% : 85% = 0.68
1953	51% : 20% = 2.55	49% : 80% = 0.61

De data som hittills presenterats tycks inte peka på att det under första hälften av 70-talet skett någon social utjämning, vad gäller rekryteringen till universitet och högskolor. Vissa resultat tyder snarare på växande klyftor mellan olika samhällsgrupper. Innan vi tar någon definitiv ståndpunkt i denna fråga, skall vi dock undersöka, vad det är för typ av studier som ungdomarna ägnar sig åt, och vad som hänt i fråga om de mest eftertraktade utbildningarna.

Kapitel 4

SKILLNADER I STUDIEINRIKTNING

I detta kapitel kommer vi att granska, vilken inriktning de postgymnasiala studierna har. Av bilaga II framgår var den första inskrivningen skett, och det är denna uppgift som ligger till grund för de resultat som presenteras. Ett stort antal fakulteter och högskolor redovisas i bilagan, men vissa av dessa är mycket sparsamt företrädde. För att åstadkomma kategorier av någorlunda storlek, som samtidigt besitter en viss grad av homogenitet, har vi fört samman lågfrekventa utbildningar som till sitt innehåll och/eller studietid uppvisar en viss samstämmighet. Vi kommer att arbeta med nio kategorier eller studieinriktningar, vilka definieras i nedanstående tablå.

Studieinriktning	Fakultet eller högskola
1. Humanistisk	Humanistisk fakultet Teologisk "
2. Juridisk	Juridisk fakultet
3. Samhällsvetenskaplig	Samhällsvetenskaplig fakultet Handelshögskola
4. Naturvetenskaplig	Naturvetenskaplig fakultet
5. Medicinsk	Medicinsk fakultet Odontologisk " Veterinärhögskola Skogshögskola Lantbrukshögskola
6. Teknisk	Teknisk högskola
7. Socionomutbildning m. fl.	Socialhögskola Journalisthögskola Gymnastik- och idrottshögskola Sjukgymnastinstitut Farmaceutiskt institut
8. Lärarutbildning	Lärarhögskola: klasslärarlinje
9. Övrig utbildning	Kombinationsutbildning Ettårig fackkurs Utbildning vid statligt verk

Studieinriktningarna 2, 4, 6 och 8 är homogent sammansatta såtillvida att de endast består av studerande från en fakultet eller högskola. Studieinriktningarna 1 och 3 innehåller till 95 procent personer som skrivit in sig vid humanistisk respektive samhällsvetenskaplig fakultet. Till den förra kategorin har förts det fåtal som börjat läsa vid teologisk fakultet och till den senare några studerande vid handelshögskola, eftersom merparten av all högre ekonomisk utbildning numera sker inom samhällsvetenskaplig fakultet. Studieinriktning 5 domineras av medicinare och odontologer, 7 av blivande socio-
nomer. I kategori 5 ingår även vissa fackhögskolor där utbildningen liksom vid medicinsk fakultet är klart yrkesinriktad och där utbildningstiden är relativt lång (fyra år eller mer). Till 7 har förts några lärosäten med kortare utbildningstid (två till tre år). Den sista kategorin innefattar diverse postgymnasiala utbildningar som i allmänhet inte avslutas med någon examen, t.ex. kombinationsutbildningar, ettåriga fackkurser samt sådana utbildningar vid statliga verk som bygger på treårig gymnasieskola.

Som tidigare påpekats saknas uppgift om inskrivningstermin för 350 personer i 1948 års material. Enligt våra skattningar torde 75 procent eller cirka 260 av dessa ha påbörjat sina studier senast vårterminen 1971 och borde följaktligen ingå i de jämförelser som görs. Vi kan emellertid inte med någon större sannolikhet uttala oss om, hur de 260 individerna fördelar sig på de nio studieinriktningarna. I analyserna medtas därför samtliga som saknar uppgift om inskrivningstidpunkt, vilket innebär att 1948 års stickprov kommer att innehålla 1881 studerande, vilket är ett 80-tal för mycket. Vi anser dock att detta är av underordnad betydelse, dels beroende på överskattningens ringa storlek, dels på att merparten av analyserna baserar sig på jämförelser av procentuella fördelningar. För fullständighetens skull redovisas i bilaga III socialgruppsfördelningen inom olika studieinriktningar separat för dem som skrivit in sig före respektive efter den 1 juli 1971 samt för dem som saknar tidsuppgift. I denna bilaga finns också uppgifter om de som tillhör socialgrupp F, den grupp där information om faderns yrke och

utbildning ej föreligger, och som därför uteslutits i de kommande analyserna.

Av tabell 4:1 framgår vilka studieinriktningar som valts av män och kvinnor från socialgrupp A till E i 1948 års stickprov. Motsvarande data för 1953 års material finns i tabell 4:2. Samtliga resultat som kommer att presenteras i detta kapitel grundar sig på frekvenserna i dessa båda tabeller.

Tabell 4:1 Antal inskrivna vid universitet och högskolor i 1948 års material fördelade efter studieinriktning, kön och socialgrupp.

Studie- inriktning	MÄN						Kvinnor					
	A	B	C	D	E	Tot.	A	B	C	D	E	Tot.
1. Hum	21	34	29	7	32	123	38	69	64	19	70	260
2. Jur	18	15	8	1	12	54	4	6	3	1	1	15
3. Sam	58	90	85	30	100	363	49	54	54	20	59	236
4. Nat	34	33	39	14	46	166	12	5	13	4	5	39
5. Med	23	11	13	6	5	58	14	6	5	3	2	30
6. Tek	29	31	26	14	23	123	3	3	1	2	1	10
7. Soc	8	8	15	3	13	47	12	18	19	13	17	79
8. Lär	4	5	11	5	14	39	11	29	29	27	47	143
9. Övr	5	8	11	7	21	52	3	8	13	7	13	44
Totalt	200	235	237	87	266	1025	146	198	201	96	215	856

Tabell 4:2 Antal inskrivna vid universitet och högskolor i 1953 års material fördelade efter studieinriktning, kön och socialgrupp.

Studieinriktning	Män						Kvinnor					
	A	B	C	D	E	Tot.	A	B	C	D	E	Tot.
1. Hum	21	18	12	6	11	68	46	43	26	6	23	144
2. Jur	10	8	7	-	8	33	8	5	1	1	5	20
3. Sam	43	58	43	9	35	188	24	40	22	8	26	120
4. Nat	8	24	19	2	23	76	7	4	7	2	12	32
5. Med	20	18	8	2	7	55	18	14	10	4	6	52
6. Tek	45	55	36	19	40	195	3	7	2	4	3	19
7. Soc	11	4	9	1	11	36	15	21	18	11	21	86
8. Lär	5	7	3	2	10	27	23	26	27	16	41	133
9. Övr	11	9	10	2	12	44	1	11	8	1	9	30
Totalt	174	201	147	43	157	722	145	171	121	53	146	636

Vi börjar med att granska det totala antalet inskrivna inom var och en av de nio studieinriktningarna. Som tydligt framgår av nedanstående tablå är det inom de filosofiska fakulteterna som den stora minskningen är att finna. Här har antalet nybörjare reducerats med närmare 50 procent och det är denna kraftiga reduktion som ligger bakom den generella nedgången av högskolestuderande. Vid övriga fakulteter och högskolor är förändringarna relativt måttliga och de minskningar som finns vid t.ex. jurist- och lärarutbildningarna uppvägs mer än väl av ökningarna inom de medicinska och tekniska utbildningarna. (Att man finner en uppgång av studerandeantalet vid dessa båda spärrade utbildningar är inte överraskande, utan en naturlig följd av det ökade antalet studieplatser som tillkommit i början av 70-talet.)

Studieinriktning	Antal inskrivna		Differenser		
	1948	1953			
Filosofiska fakulteter	1. Hum	383	212	-171	-559
	3. Sam	599	308	-291	
	4. Nat	205	108	- 97	
Övriga fakulteter och högskolor	2. Jur	69	53	-16	+36
	5. Med	88	107	+19	
	6. Tek	133	214	+81	
	7. Soc	126	122	- 4	
	8. Lär	182	160	-22	
	9. Övr	96	74	-22	
Samtliga	1881	1358		-523	

Den stora nedgången vid de filosofiska fakulteterna leder till markanta förskjutningar i den procentuella sammansättningen (tabell 4:3). Särskilt gäller detta för den samhällsvetenskapliga fakulteten, där både män och kvinnor minskat mycket kraftigt. Inom den humanistiska fakulteten märks reduktionen speciellt bland kvinnor, medan männen svarar för tillbakagången vid den naturvetenskapliga fakulteten. För männens del är ökningen koncentrerad till de tekniska högskolorna, vars andel stigit från 12 till 27 procent. Bland kvinnorna är ökningarna relativt jämnt fördelade på studieinriktningarna 5, 7 och 8.

Tabell 4:3 Den procentuella fördelningen på de nio studieinriktningarna i 1948 och 1953 års material.

Studieinriktning	Män			Kvinnor			Totalt		
	1953	1948	Diff.	1953	1948	Diff.	1953	1948	Diff.
1. Hum	9	12	-3	23	30	-7	16	20	-4
2. Jur	5	5	0	3	2	1	4	4	0
3. Sam	26	35	-9	19	28	-9	23	32	-9
4. Nat	11	16	-5	5	5	0	8	11	-3
5. Med	8	6	2	8	4	4	8	5	3
6. Tek	27	12	15	3	1	2	16	7	9
7. Soc	5	5	0	14	9	5	9	7	2
8. Lär	4	4	0	21	17	4	12	10	2
9. Övr	6	5	1	5	5	0	5	5	0
Totalt	101	100		101	101		101	101	

Vi övergår till att granska sambanden mellan social bakgrund och val av studieinriktning. De förändringar som inträffat kommer att belysas på olika sätt. I tabell 4:4 redovisas för varje inriktning andelen studerande från två skilda samhällsskikt. Det ena har bildats genom en sammanslagning av män och kvinnor, vars fäder har någon form av högre utbildning (A och B), det andra av de som kommer från jordbrukar- och arbetarhem (grupp D och E). Studieinriktningarna är rangordnade efter det övre skiktets dominans bland dem som är födda 1948. Topptrion består av de juridiska, medicinska och tekniska utbildningarna där majoriteten kommer från de båda högsta sociala grupperna. Sedan följer de filosofiska fakulteterna, där de utgör cirka 40 procent eller lika stor del som bland samtliga studerande födda 1948. I en tredje och sista grupp återfinns de studieinriktningar som i mindre utsträckning lockar ungdomar från högre samhällsgrupper.

Tabell 4:4 Andelen individer från socialgrupp A och B respektive D och E inom olika studieinriktningar.

Studie- inriktning	Grupp A + B			Grupp D + E		
	1953	1948	Diff.	1953	1948	Diff.
2. Jur	58	62	-4	26	22	4
5. Med	65	61	4	18	18	0
6. Tek	51	50	1	31	30	1
1. Hum	60	42	18	22	33	-11
3. Sam	54	42	12	25	35	-10
4. Nat	40	41	-1	36	34	2
7. Soc	42	37	5	36	37	-1
8. Lär	38	27	11	43	51	-8
9. Övr	43	25	18	32	50	-18
Samtliga	51	41	10	29	35	-6

De båda högsta socialgrupperna har ökat sin andel från 41 till 51 procent. Ökningen varierar emellertid starkt mellan olika inriktningar. Den märks mest vid de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna samt vid vissa kortare postgymnasiala studielinjer. Svag eller obefintlig är däremot ökningen vid de juridiska, medicinska och tekniska utbildningarna. Bland de som kommer från lägre socialgrupper är mönstret annorlunda. Totalt har dessa grupper minskat med sex procent, men intet av minskningen har trängt igenom vid de tre sistnämnda utbildningarna. De förskjutningar som skett kan tyda på en jämnare social fördelning på olika studiebanor. För att få ytterligare information härom kommer vi att granska förändringarna inom var och en av de fem socialgrupperna. För att undvika alltför låga frekvenser sammanförs de nio studieinriktningarna till tre sektioner - de tre som utkristalliserade sig vid den sociala rangordningen.

De nya siffrorna presenteras i tabellerna 4:5 och 4:6. Jämför man de procentuella fördelningarna, upptäcks stora skillnader mellan de båda årgångarna. För alla fem socialgrupperna kan man notera en kraftig nedgång vid de filosofiska fakulteterna. Reduktionen uppgår till cirka 15 procent i samtliga, utom i arbetargruppen där den är över 20. Övriga utbildningssektioner uppvisar strängt taget genomgående växande andelar. Resultaten pekar dock på att det för dessa existerar något slags omvänt förhållande mellan tillskottens storlek och tidigare representation. Akademikergruppen som varit starkt överrepresenterad

Tabell 4:5 Antalet inskrivna i 1948 års material fördelade efter sektion och socialgrupp

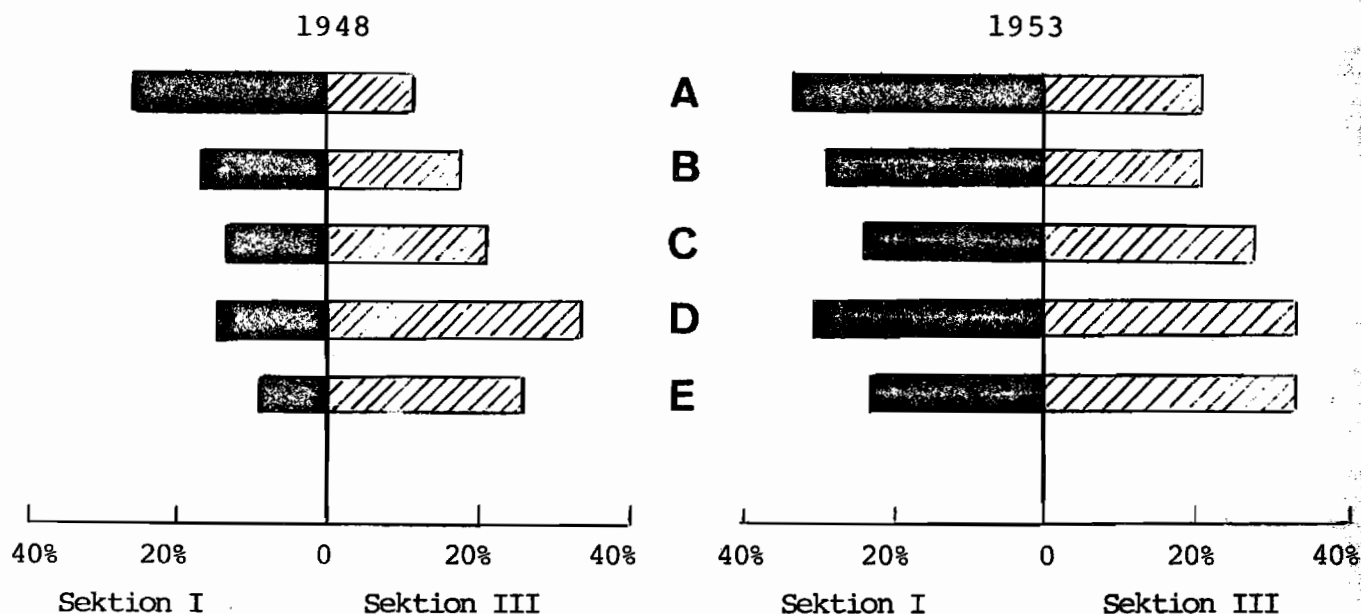
Sektion	A		B		C		D		E		Totalt	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
I. Jur.Med.Tek.	91	26	72	17	56	13	27	15	44	9	290	15
II. Fil.fak.	212	61	285	66	284	65	94	51	312	65	1187	63
III.Soc.Lär.Övr.	43	12	76	18	98	22	62	34	125	26	404	21
Samtliga	346	99	433	101	438	100	183	100	481	100	1881	99

Tabell 4:6 Antalet inskrivna i 1953 års material fördelade efter sektion och socialgrupp

Sektion	A		B		C		D		E		Totalt	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
I. Jur.Med.Tek.	104	33	107	29	64	24	30	31	69	23	374	28
II. Fil.fak.	149	47	187	50	129	48	33	34	130	43	628	46
III.Soc.Lär.Övr.	66	21	78	21	75	28	33	34	104	34	356	26
Samtliga	319	101	372	100	268	100	96	99	303	100	1358	100

i de s.k. prestigeutbildningarna - juridik, medicin, teknik - svarar här för den blygsammaste uppgången, medan arbetar- och jordbrukargrupperna gått kraftigt fram. Vid de lärosäten som bjuder en kortare utbildning (socialhögskolor, lärarhögskolor m.fl.) och som tidigare föga attraherat ungdomar från de övre samhällsskikten, har däremot akademikergruppen ökat mest medan jordbrukargruppen inte ökat alls.

Även om man fortfarande kan urskilja ett samband mellan studieinriktning och social bakgrund, såtillvida att ungdomar från högre socialgrupper i större utsträckning satsar på längre och exklusivare utbildning, visar våra data att det finns tendenser till en jämnare social fördelning. Detta framgår tydligt av figur 4:1, där man kan se att variationerna mellan socialgrupperna reducerats under femårsperioden. Sammanfattningsvis kan man alltså konstatera att den sociala ursprungsmiljön minskat i betydelse - men märk väl - detta gäller först efter det, att man tagit det avgörande steget och påbörjat högskolestudier.

Figur 4:1 Andelen av de inskrivna inom var och en av de fem socialgrupperna som ägnar sig åt medicinska, tekniska och juridiska studier (sektion I) respektive studier vid socialhögskola, lärarhögskola m.fl. (sektion III)

Innan detta kapitel avslutas skall vi se litet närmare på skillnaderna mellan män och kvinnor. Totalt har andelen kvinnor ökat från 46 till 47 procent (tabell 4:7). Ökningen är liten eller obefintlig vad gäller kvinnornas vanligaste studiealternativ - humanistisk och samhällsvetenskaplig fakultet samt lärarhögskola. Däremot har de ökat sin andel med inte mindre än 15 procent vid de attraktiva vårdutbildningarna (medicin, odontologi m.fl.), vilket gör att det där finns lika många kvinnor som män bland de som är födda 1953. Likaså har kvinnoandelen stigit kraftigt vid den juridiska fakulteten, låt vara att den absoluta ökningen är mycket måttlig.

Tabell 4:7 Andelen kvinnor inom olika studieinriktningar.

Studie- inriktning	Födda 1948		Födda 1953	
	Antal	Procent	Antal	Procent
1. Hum	260	68	144	68
2. Jur	15	22	20	38
3. Sam	236	39	120	39
4. Nat	39	19	32	30
5. Med	30	34	52	49
6. Tek	10	8	19	9
7. Soc	79	63	86	71
8. Lär	143	79	133	83
9. Övr	44	46	30	41
Totalt	856	46	636	47

Sambandet mellan den växande kvinnorepresentationen och den sociala bakgrunden är till sin styrka mycket måttligt och till sin natur "krokigt", såtillvida att den största ökningen - tre procent - finns hos högsta och lägsta socialgrupp, medan mellangrupperna har ett i stort sett oförändrat kvinnoinslag (tabell 4:8). Bakom det krokiga sambandet döljer sig dock

intressanta fakta. Dessa avslöjas, om man i jämförelsen mellan de båda årgångarna även tar hänsyn till studiernas inriktning, vilket gjorts i tabellerna 4:9 och 4:10. I dessa tabeller har männen respektive kvinnorna grupperats i de tre studiesektionerna samtidigt som de kluvits i två sociala skikt, där snittet går mellan de vars fäder har respektive saknar någon form av teoretisk utbildning utöver folkskola.

Tabell 4:8 Andelen kvinnor inom olika socialgrupper som påbörjat postgymnasiala studier.

Social- grupp	Födda 1948		Födda 1953	
	Antal	Procent	Antal	Procent
A	146	42	145	45
B	198	46	171	46
C	201	46	121	45
D	96	53	53	55
E	215	45	146	48
Totalt	856	46	636	47

Tabell 4:9 Andelen män och kvinnor från olika sociala skikt inom de tre studiesektionerna i 1948 års material.

Studie- sektion	Män		Kvinnor		Totalt
	AB	CDE	AB	CDE	
	I. Jur.Med.Tek	44	37	12	7
II. Fil.fak.	23	32	19	26	100 (N = 1187)
III. Soc.Lär.Övr.	9	25	20	46	100 (N = 404)
Samtliga	23	32	18	27	100 (N = 1881)

Tabell 4:10 Andelen män och kvinnor från olika sociala skikt inom de tre studiesektionerna i 1953 års material.

Studie- sektion	Män		Kvinnor		Totalt	
	AB	CDE	AB	CDE		
I. Jur.Med.Tek	41	34	15	10	100	(N = 374)
II. Fil.fak.	28	25	26	21	100	(N = 628)
III. Soc.Lär.Övr.	13	17	27	43	100	(N = 356)
Samtliga	28	26	23	23	100	(N = 1358)

Vid första anblicken av tabellerna 4:9 och 4:10 är det de gemensamma dragen man frapperas av. I båda fallen är det män från högre socialgrupper som är i klar majoritet i de tidskrävande och statusgivande utbildningarna, medan kvinnor från lägre socialgrupper lägger beslag på en mycket blygsam andel. När det gäller utbildningar som leder till sådana yrken som socionom, sjukgymnast, farmaceut och lärare är det precis tvärtom. Män från samhällets övre skikt visar ett mycket ljumt intresse, medan nästan varannan studerande är en kvinna från någon av de lägre grupperna.

En närmare granskning av tabellerna röjer emellertid en del förändringar som inträffat under femårsperioden. Dessa framträder mycket tydligt i nedanstående tablå, i vilken procenttalen i tabell 4:9 subtraherats från korresponderande tal i tabell 4:10.

Sektion	Män		Kvinnor	
	AB	CDE	AB	CDE
I	-3	-3	+3	+3
II	+5	-7	+7	-5
III	+4	-8	+7	-3
Samtliga	+5	-6	+5	-4

Av störst intresse är den rad som redovisar förändringarna i sektion I. Raden uppvisar ett klart och enkelt mönster i så måtto att de båda kvinnliga grupperna ökat och de båda manliga minskat med samma procentsatser. Detta innebär att könsfördelningen inom sektionen blivit mindre skev - främst beroende på det ökade antalet kvinnor inom medicinsk fakultet - samt att kvinnor från högre och lägre socialgrupp varit lika framgångsrika i fråga om att göra inbrytningar på de traditionellt manliga studiebanorna. Detta är i och för sig en riktig iakttagelse, men bilden blir något annorlunda om förskjutningarna sätts i relation till den ändrade sammansättningen inom samtliga sektioner. Då måste man placera kvinnorna från lägre socialgrupper främst, ty samtidigt som de totalt har minskat har de ökat sin andel inom prestigeutbildningarna. Härnäst följer männen från samma grupper, vilka visserligen minskat inom prestigeutbildningarna, men ej i så hög grad som inom övriga utbildningar. Först på tredje plats kommer kvinnorna från högre socialgrupper, vars ökning i sektion I är betydligt lägre än ökningarna i övriga sektioner. Sist i rangordningen placerar sig männen från högre socialgrupper, vilka har minskat sin andel bland prestigeutbildningarna, trots att de har ökat bland samtliga inskrivna.

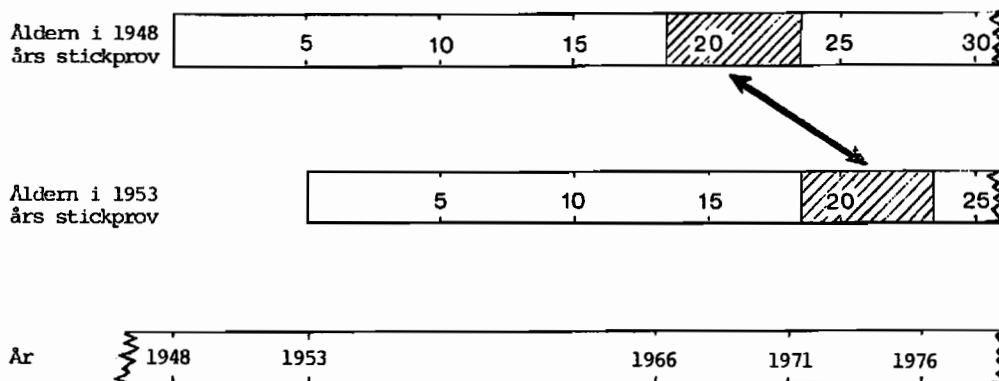
Varför har då de lägre socialgrupperna trots allt kunnat hävda sig såpass väl inom de utbildningar som finns i sektion I? Först måste man komma ihåg att det nästan uteslutande rör sig om spärrade utbildningar, där antalet utbildningsplatser visserligen ökat under femårsperioden, men där det i många fall krävts mycket höga betyg för att komma in. Det torde därför vara ungdomar med mycket goda studieförutsättningar som återfinns här. Sådana finns det många även i lägre socialgrupper, men bland de som är födda 1948 var det t ex. inom arbetarklassen en majoritet även på den allra översta begåvningsnivån som ej påbörjade högre studier (Svensson, 1977, s.23). Bland de som är födda 1953 har man tydligt kunnat mobilisera en del av denna "utbildningsreserv", såtillvida att man i något högre utsträckning förmått elever med höga betyg från lägre socialgrupper att påbörja de s.k. prestigeutbildningarna.

Om denna förklaring är riktig, infinner sig genast nästa fråga. Vad är det som har åstadkommit detta ökade intresse för de längsta och mest krävande utbildningarn bland ungdomar från lägre socialgrupper? Denna fråga kan vi ej ge ett uttömmande svar på, men en bidragande orsak kan ha varit genomförandet av den nioåriga och sammanhållna grundskolan med dess ökade satsning på studie- och yrkesorientering. Denna tolkning får i varje fall ett visst stöd av tidigare presenterade resultat, vilka visar på ett ökat intresse för högskolestudier just bland de från lägre socialgrupper som fått möjlighet att genomgå grundskolans föregångare, den nioåriga enhetsskolan (Se Svensson, 1977, s.46-49).

Kapitel 5

SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Syftet med denna undersökning har varit att studera om den sociala snedrekryteringen till universitet och högskolor ökat eller minskat under 70-talet. I undersökningen jämförs två riksrepresentativa stickprov, i vilka det ingår tio procent av samtliga svenskar födda 1948 respektive 1953. Jämförelsen görs när individerna är mellan 18 och 23 år. Närmare bestämt har vi tagit reda på hur många av dem som är födda 1948, som skrivit in sig vid postgymnasiala utbildningar fr.o.m. höstterminen 1966 t.o.m. vårterminen 1971. Dessa individer har i olika avseenden jämförts med de som är födda fem år senare och som påbörjade studier fr.o.m. höstterminen 1971 t.o.m. vårterminen 1976. Undersökningens uppläggning åskådliggörs i figur 5:1.

Figur 5:1 Jämförelsen mellan de båda årskullarna.

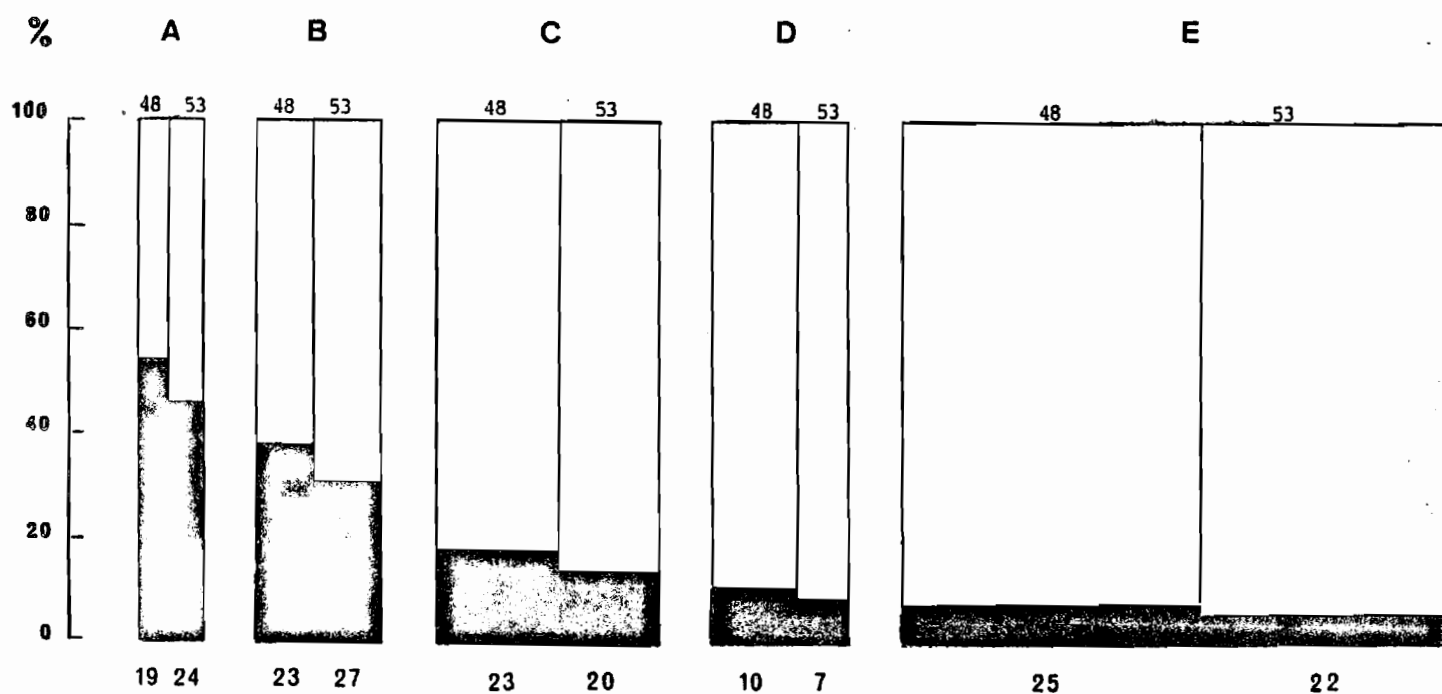
Individerna har indelats i fem socialgrupper baserade på faderns yrke och utbildning.

- A. Akademiska yrken. Personer i chefsbefattningar.
- B. Tjänstemän och företagare med utbildning utöver folkskola.
- C. Övriga tjänstemän och företagare.
- D. Jordbrukare.
- E. Arbetare.

Undersökningsresultaten sammanfattas i figur 5:2. Var och en av de fem socialgrupperna representeras här av två rektanglar. Varje rektangels yta är proportionell mot socialgruppens storlek i respektive stickprov. De mörka fälten markerar hur många procent inom varje grupp som skrivit in sig vid universitet och högskola. Som man kan se av figuren har grupp A och B ökat något i storlek under femårsperioden, medan övriga grupper minskat ganska kraftigt. I båda stickproven kan man spåra ett klart samband mellan socialgruppstillhörighet och val av högre studier, vilket framgår av att rektanglarnas mörka ytor krymper, när man går från högre till lägre socialgrupp.

Av figuren kan man vidare utläsa, att det är färre som gått till högre utbildning bland de som är födda 1953. Detta beror dels på ett minskat födelseantal, dels på en lägre inskrivningsfrekvens. Totalt har cirka 1400 påbörjat studier jämfört med drygt 1800 i 1948 års material. Detta innebär att andelen ungdomar i postgymnasial utbildning reducerats från 16 till 14 procent. Samtliga grupper uppvisar en procentuell reduktion, men dess storlek varierar. Den är störst i grupp A och minst i grupp E. I antal räknat är emellertid minskningen betydligt lägre i akademikergruppen än i arbetargruppen, vilket bidrar till att den förra ökat och den senare minskat sin andel bland de inskrivna. I figuren framgår detta av de procenttal som anges under respektive stapel.

Då vi skall uttala oss om den eventuella förändringen i den sociala selektionen finns det tillgång till två mått. Det ena baserar sig på andelen inom varje grupp som påbörjar högre

Figur 5:2 Förhållandet mellan socialgruppstillhörighet och inskrivningsfrekvens bland ungdomar födda 1948 resp. 1953. Siffrorna under staplarna markerar gruppens andel bland de inskrivna.

studier, medan det andra bygger på de inskrivnas fördelning på social bakgrund. Som vi påpekat ger de båda måtten helt olika utfall. De disparata resultat som erhållits sammanfattas i tabblån nedan.

Soc. gr.	Procentuell förändring i	
	rekrytering från gruppen	gruppens andel av de inskrivna
A	-8	+5
B	-7	+4
C	-4	-3
D	-2	-3
E	-2	-3

Ser vi till den vänstra kolumnen framträder en bild av minskad social snedrekrytering, ty de högre grupperna har drabbats hårdast av den vikande rekryteringen. Detta påstående motsägs av procenttalen i den högra kolumnen, vilka påvisar en ökad snedrekrytering i form av de högre socialgruppernas växande andelar bland de som påbörjat akademiska studier.

Efter att ha tagit del av detta resonemang, kan man inte underlåta att ställa sig frågan:

VILKEN REDOVISNINGSTEKNIK SKALL MAN ANVÄNDA OCH VILKEN LEDER FRAM TILL DEN RIKTIGA SLUTSATSEN?

Vi skulle vilja besvara denna fråga på följande sätt: Man bör använda sig av båda redovisningssätten, ty de belyser rekryteringsproblematiken ur olika synvinklar och ger båda relevant information. Utefämnar man ett av måtten - andelen av gruppen som skrivits in, respektive gruppens andel av de inskrivna - riskerar man att få en felaktig föreställning av de förskjutningar som kan ha ägt rum. Vi måste dock tillägga, att även om de båda redovisningsteknikerna var för sig bidrar med väsentlig information, ger de ej ens tillsammans en fullständig bild över utvecklingen. Man måste också beakta de förändringar som skett i storleksrelationen mellan grupperna. Gör man det, kan man ge en korrekt redogörelse för de kvantitativa variationerna i rekryteringsmönstret.

De förändringar, som ägt rum under den tidsperiod som vi studerat, kan sammanfattas i följande slutsats: De båda högsta socialgrupperna - de där fadern har realexamen eller högre utbildning - har ökat sin andel bland de inskrivna från 40 till 50 procent, medan ökningen bland samtliga ungdomar endast är hälften så stor, en höjning från 15 till 20 procent. Detta tyder på en skärpt social snedrekrytering, vilken dock har åstadkommit trots att andelen som går vidare till högskolestudier har sjunkit kraftigare i dessa båda grupper än i övriga. Till denna slutsats kan man också komma genom att studera figur 5:2.

Ovanstående konstaterande gäller emellertid enbart de rent kvantitativa förskjutningarna. Ser man även till studiernas inriktning framträder ett annat mönster. De övre samhällsgrupperna har ökat sin andel högst substantiellt vid humanistisk och samhällsvetenskaplig fakultet samt vid vissa kortare postgymnasiala utbildningar. Däremot är ökningen blygsam eller obefintlig vid t.ex. medicinsk och odontologisk fakultet. Vid dessa attraktiva och hårt spärrade utbildningar har de lägre socialgrupperna inte bara bibehållit utan i vissa fall även ökat sin andel. Detta faktum måste man även ta med i bilden, då man uttalar sig om trenden i den sociala selektionen.

När man tar del av resultaten i denna undersökning, får man heller inte glömma dess begränsningar. Vi har endast studerat inskrivningen vid universitet och högskolor och vet ej i vilken utsträckning som studierna fullföljs. Från tidigare studier vet man att de sociala skillnaderna är större i examinationsfrekvens än i inskrivningsfrekvens. Detta beror dock på att ungdomar från högre socialgrupper i betydligt större utsträckning väljer utbildningar där examinationsfrekvensen är hög. Inom samma utbildning är således skillnaderna i studieframgång förhållandevis små mellan studerande från olika samhällsskikt (Svensson, 1977, s.17). Denna omständighet talar för att de skillnader som finns i inskrivningsfrekvens vid de olika studieinriktningarna, även kommer att gälla för de som fullföljer utbildningarna.

Vid de hårdast spärrade utbildningarna kan dock skillnaderna öka. Detta hänger samman med att vi endast tagit hänsyn till första inskrivningen och att ungdomar från akademikerhem ofta väljer en "krokigare" väg genom högskolan, vilket yttrar sig i att de i större utsträckning avlägger examen vid en annan och mera åtråvärd fakultet, än den där de först skrev in sig (Statistiska Centralbyrån, 1976 a, s.59). Bland de som är födda 1948 är det således en större dominans av grupp A bland de som examinerats vid medicinsk och odontologisk fakultet, än bland de som har sin första inskrivning där. Som framgår av tabell 5:1 är skillnaden visserligen blygsam mellan de båda

kategorierna, men den ökning som finns svarar akademikergruppen för.

Tabell 5:1 Antalet första gången inskrivna respektive examinerade vid medicinsk och odontologisk fakultet i 1948 års stickprov.

	A	B	C	D	E	Samtliga
Inskrivna	40	21	27	9	11	108
Examinerade	54	23	26	10	9	122
Exam.-Inskr.	+14	+2	-1	+1	-2	+14

En annan begränsning i undersökningen är att vi endast haft med "ungdomsstuderande", dvs de som påbörjat högskolestudier relativt snart efter genomgången gymnasium och som har föga erfarenhet av yrkesarbete. Det har inte funnits några möjligheter att göra jämförelser med de "vuxenstuderande" (25:5 gruppen m.fl.). Bland dessa är emellertid andelen från lägre socialgrupper avsevärt större och antalet från arbetarklassen har ökat stadigt under sjuttioålet (Kim, 1978, s.30). Här rör det sig dock om personer som i betydligt mindre omfattning avlägger en fullständig akademisk examen och som ytterst sällan fortsätter sina studier fram till en doktorsexamen.

Innan vi avslutar vår redovisning, ber vi om överseende för, att läsaren ej kunnat erhålla ett kortfattat och helt entydigt svar på den centrala problemställningen: HAR DEN SOCIALA SNEDREKRYTERINGEN SKÄRPTS ELLER MILDRADES UNDER BÖRJAN OCH MITTEN AV SJUETTIÅLET?

Vi hoppas att det har framgått av rapporten, att detta beror på att denna till synes enkla frågeställning är synnerligen komplex och ingalunda låter sig besvaras med ett bestämt JA eller NEJ. Beroende på hur man tacklar problemet och beroende på vilka fakta man betonar kommer svaret att variera. För att

ge ett någorlunda tillförlitligt svar, är det därför nödvändigt, att man låter göra ett antal olika analyser, vilka visserligen kan utmynna i skilda resultat, men vilka dock tillsammans kan ge en överskådlig och rättvisande bild av utvecklingen. Detta förutsätter i sin tur att man har tillgång till forskningsdata, som både till kvalitet och kvantitet, tillåter relevanta analyser.

Kapitel 6

FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING

Den 1 juli 1977 trädde den nya högskolereformen i kraft. Ett av de viktigaste motiven till denna reform var kravet på ökad jämlikhet i fråga om tillträde till högre utbildning - kön, uppväxtort, föräldrarnas sociala ställning och andra bakgrundsfaktorer får i framtiden inte ha lika avgörande betydelse som fallet varit hittills. För att utröna om reformen får avsedda effekter har man startat eller planerat att starta ett antal undersökningar redovisade av Bauer (1978).

I en typ av undersökningar studeras vilken betydelse de nya tillträdesreglerna haft i detta sammanhang. Dessa undersökningar bygger på uppgifter från sådana som påbörjat sina studier efter reformens genomförande (Kim & Simon, 1978). Det vore dock värdefullt om dessa studier kunde kompletteras med någon undersökning, där man kan göra en direkt jämförelse mellan grupper av studerande som påbörjat sin utbildning något eller några år före respektive efter reformens ikraftträdande. Denna studie borde baseras på representativa stickprov från olika födelseårgångar.

De stickprov som använts i denna rapport skulle kunna utnyttjas även vid den skisserade jämförelsen. De måste dock kompletteras med ett undersökningsmaterial, som består av individer födda i slutet av femtiotalet och som skrivit in sig vid universitet och högskolor efter den 1 juli 1977. Ett sådant undersökningsmaterial kan åstadkommas utifrån de data som insamlas vid de s.k. "ettårsuppföljningarna", vilka vi skall ge en kortfattad redogörelse för.

Med början våren 1971 har Statistiska Centralbyrån varje år genomfört en elevundersökning, vilken vänt sig till dem som slutat grundskolan året innan. I den första undersökningen ingår således de elever som tillhörde årskurs nio läsåret

1969/70. Tillvägagångssättet vid denna undersökning beskrivs på följande vis:

"Undersökningen har genomförts som en urvalsundersökning. Urvalsenheten har varit klassavdelning i årskurs 9 höstterminen 1969. Med hjälp av listade hålkort över klassavdelningar i årskurs 9 har slumpmässigt uttagits en åttondel av klasserna. För de utvalda klasserna har SCB sedan via skolorna inhämtat fullständiga personnummeruppgifter för de elever som våren 1970 lämnade årskurs 9.

Genom att samköra urvalet från årskurs 9 med SCBs material över sökande och antagna vid gymnasium och fackskola har uppgift erhållits om verksamheten för de elever som fortsatte till gymnasium och fackskola. Till dem som ej återfanns vid samkörningen har SCB genom enkät inhämtat uppgifter om verksamheten efter avslutade grundskolestudier." (Statistiska Centralbyrån, 1972, s.10)

På liknande sätt har de följande årens undersökningar genomförts. De fyra första finns redovisade av Statistiska Centralbyrån (1972, 1973, 1974 b och 1976 c). 1975 års undersökning kommer att rapporteras under våren 1979. En översiktlig bild över samtliga hittills genomförda undersökningar ges i följande tablå.

Uppgifter insamlade	Gruppens ¹⁾ födelseår	Grundskolan avslutas	Gymnasieskolan avslutas	Högskolestudier kan påbörjas
1971	1954	vt 70	vt 73	ht 73
1972	1955	" 71	" 74	" 74
1973	1956 ²⁾	" 72	" 75	" 75
1974	1957 ³⁾	" 73	" 76	" 76
1975	1958	" 74	" 77	" 77
1976	1959	" 75	" 78	" 78
1977	1960	" 76	" 79	" 79

1) Samtliga tidsangivelser avser elever som börjat skolan vid sju års ålder, som ej varit kvarsittare och som valt 3-årig gymnasieutbildning.
 2) Första årskullen som genomgått den nya gymnasieskolan.
 3) Första årskullen som följt 1969 års läroplan för grundskolan.

Stickprovets storlek varierar något men i allmänhet ingår cirka 10 000 elever varje år. Representativiteten synes genomgående vara god.

Mängden av uppgifter, liksom det sätt på vilket uppgifterna insamlats, har också varierat men oftast finns upplysningar om föräldrarnas utbildning och yrke, elevens skoltillhörighet, tillvalsämnen och betyg i årskurs nio samt relativt detaljerad information om verksamheten ett år efter grundskolans slut. För de som påbörjat gymnasiestudier finns t.ex. uppgift om linje och gren, för de förvärvsarbetande uppgift om arbetets art och omfattning.

De data som ingår i elevundersökningarna har bl.a. utnyttjats för att studera hur individens sociala bakgrund samvarierar med övergången till gymnasieskolan (Statistiska Centralbyrån, 1976 d). En del av uppgifterna används också i en pågående undersökning för gymnasieutredningen (Härnqvist & Svensson, under arbete).

Det material som nu beskrivits skiljer sig i vissa avseenden från det som vi utnyttjat i denna rapport. I individualstatistiken har man arbetat med individen som urvalsenhet, medan man i SCBs elevundersökningar samplat klassavdelningar. I det förra materialet är åldern konstant inom stickproven, i det senare varierar den något - uppskattningsvis är 5 till 10 procent något år äldre eller yngre än majoriteten. Likaså finns det skillnader vad gäller arten och mängden av insamlade data.

Olikheterna mellan materialen är dock inte större än att meningsfulla jämförelser kan göras. I båda fallen rör det sig om förhållandevis stora stickprov som relativt väl representerar samtliga svenskar födda under vissa år. Vidare finns det i bägge materialen uppgifter om social och regional bakgrund samt vissa data om betyg och studieval. Under förutsättning att berörda myndigheter ger sitt tillstånd anser vi det därför både möjligt och angeläget att låta de insamlade uppgifterna ligga till grund för undersökningar, vilka kan bidra till att

ge tillförlitlig och uttömmande information om högskolereformens effekter.

Ett exempel på en tänkbar undersökning skisseras nedan. Här jämförs studerande födda 1948, 1953 och 1958. Jämförelsen görs vid 21 års ålder, då man kan ha tillbringat upp till fem terminer vid universitet eller högskola. De två äldre årgångarna har påbörjat sina studier innan högskolereformen, medan strängt taget samtliga bland de som är födda 1958 startat omedelbart eller kort tid efter det att reformen trätt i kraft. Även om man inte kan förvänta sig några mer dramatiska förändringar i rekryteringsavseende så snart efter reformens genomförande, torde det dock vara av intresse att kunna konstatera eventuella förskjutningar i betydelsen av olika socio-ekonomiska faktorer. Finns det t.ex. större skillnader i ursprungsmiljö mellan de som är födda 1958 respektive 1953 än det finns mellan årgångarna 1953 och 1948?

Undersökn. material	Födelseår	Gymn.stud. avslutas	Högskol.stud. kan startas	Tidpunkt för jämförelsen
IND.STAT.	1948	vt 67	ht 67	ht 69
—"	1953	vt 72	ht 72	ht 74
ELEVUND.	1958	vt 77	ht 77	ht 79

Givetvis begränsas undersökningsresultaten till att gälla dem som genomgått treårigt gymnasium och som relativt snart här- efter påbörjat postgymnasiala studier. Grupperna är dock förhållandevis stora - drygt tio procent av samtliga i respektive stickprov. Vill man ha större undersökningsgrupper och ökade generaliseringsmöjligheter, kan man göra en jämförelse också vid 25 års ålder, då bortåt en femtedel av vardera årgången torde ha påbörjat någon typ av postgymnasiala studier. Vid en sådan undersökning skulle man också kunna redovisa, vilka resultat i form av examina m.m. som högskolestudierna lett fram till.

I ovanstående förslag har vi endast tagit med en årgång från SCB:s elevundersökningar. Om förslaget är genomförbart och resultaten bedöms värdefulla, skulle man kunna göra fortsatta analyser med utgångspunkt från de data som insamlats om senare årgångar. Dessa analyser skulle i sin tur kunna bli av stort värde i det kontinuerliga utvärderingsarbetet av högskolan.

Bilaga I

Tabell I Antal individer som påbörjat postgymnasial utbildning. Materialet uppdelat efter födelseår och inskrivningstidpunkt.

Inskrivningstidpunkt		Födelseår	
Termin	År	1948	1953
höst	66	23	
vår	67	4	
höst	67	341	
vår	68	71	
höst	68	441	
vår	69	139	
höst	69	283	
vår	70	65	
höst	70	167	
vår	71	66	
höst	71	100	33
vår	72	53	27
höst	72	92	341
vår	73	56	124
höst	73	80	249
vår	74	47	102
höst	74	67	192
vår	75		66
höst	75		133
vår	76		81
Uppgift saknas		350	66
Totalt		2445	1414

Bilaga II:1

Tabell II:1 De högskolestuderande i 1948 års stickprov fördelade efter fakultetstillhörighet, kön och tidpunkt för första inskrivning.

Utb. kod	Fakultet eller högskola	Inskrivna före 71.07.01		Inskrivna efter 71.07.01		Inskrivn. uppg. saknas	
		M	Kv	M	Kv	M	Kv
1.	Humanistisk	101	215	35	48	30	47
1.	Teologisk	2	3	3	-	1	1
2.	Juridisk	37	8	10	6	20	9
3.	Samhällsvetenskaplig	264	176	88	72	84	61
3.	Handelshögskola	26	8	-	-	1	2
4.	Naturvetenskaplig	129	29	39	10	43	12
5.	Medicinsk	34	23	12	4	6	2
5.	Odontologisk	14	5	2	-	-	2
5.	Veterinärhögskola	-	-	1	1	-	-
5.	Skogshögskola	3	-	-	-	-	-
5.	Lantbrukshögskola	4	1	2	1	-	-
6.	Teknisk högskola	113	9	18	1	11	1
7.	Socialhögskola	29	36	14	21	5	4
7.	Sjukgymnastinstitut	-	15	-	8	-	-
7.	Gymnastikhögskola	4	3	7	-	-	-
7.	Farmaceutisk	5	18	1	5	-	-
7.	Journalisthögskola	5	4	4	2	-	-
8.	Lärarhögskola	38	143	39	36	1	5
9.	Övr. utb. ¹⁾	51	45	4	1	2	-
	Totalt	859	741	279	216	204	146

1) Ettårig fackkurs för studenter, tre - eller fyra terminers kombinationsutbildning, högre utbildning inom statliga verk m.m.

Bilaga II:2

Tabell II:2 De högskolestuderande i 1953 års stickprov
fördelade efter fakultetstillhörighet och kön.

Utb.kod	Fakultet eller högskola	Män	Kvinnor	Totalt
1.	Humanistisk	67	145	212
1.	Teologisk	4	3	7
2.	Juridisk	33	23	56
3.	Samhällsvetenskaplig	182	123	305
3.	Handelshögskola	11	5	16
4.	Naturvetenskaplig	78	33	111
5.	Medicinsk	31	26	57
5.	Odontologisk	19	14	33
5.	Veterinärhögskola	1	8	9
5.	Skogshögskola	1	-	1
5.	Lantbrukshögskola	5	5	10
6.	Teknisk högskola	205	20	225
7.	Socialhögskola	24	62	86
7.	Sjukgymnastinstitut	2	12	14
7.	Gymnastikhögskola	9	6	15
7.	Farmaceutisk	1	7	8
7.	Journalisthögskola	4	2	6
8.	Läraryhögskola	27	139	166
9.	Övriga postgymn. utb.	44	33	77
	Totalt	748	666	1414

Bilaga III:1

Tabell III:1 De i 1948 års stickprov som skrivit in sig före 1971-07-01 fördelade efter studieinriktning, kön och socialgrupp.

Studie- inriktning	Män							Kvinnor						
	A	B	C	D	E	F	Tot.	A	B	C	D	E	F	Tot.
1. Hum	18	30	22	4	20	9	103	35	56	56	16	49	6	218
2. Jur	14	10	7	1	4	1	37	2	3	1	1	-	1	8
3. Sam	44	73	68	23	73	9	290	36	45	42	13	38	10	184
4. Nat	29	23	29	9	36	3	129	10	4	8	3	3	1	29
5. Med	23	10	11	5	4	2	55	14	5	2	3	2	3	29
6. Tek	26	31	22	13	20	1	113	3	2	1	2	1	-	9
7. Soc	8	6	12	3	13	1	43	12	18	18	12	15	1	76
8. Lär	4	4	11	5	14	-	38	11	29	28	26	44	5	143
9. Övr	5	8	11	6	20	1	51	3	8	13	7	13	1	45
Totalt	171	195	193	69	204	27	859	126	170	169	83	165	28	741

Tabell III:2 De i 1948 års stickprov som skrivit in sig efter 1971-07-01 fördelade efter studieinriktning, kön och socialgrupp.

Studie- inriktning	Män							Kvinnor						
	A	B	C	D	E	F	Tot.	A	B	C	D	E	F	Tot.
1. Hum	6	6	9	2	14	1	38	10	13	13	3	8	1	48
2. Jur	3	2	2	-	2	1	10	2	2	2	-	-	-	6
3. Sam	7	22	19	6	33	1	88	8	17	18	6	21	2	72
4. Nat	6	6	13	2	9	3	39	-	1	4	1	4	-	10
5. Med	2	3	7	-	4	1	17	1	1	2	-	-	2	6
6. Tek	2	2	8	-	6	-	18	-	1	-	-	-	-	1
7. Soc	3	4	7	5	7	-	26	5	9	7	3	10	2	36
8. Lär	2	1	12	6	17	1	39	3	8	11	4	8	2	36
9. Övr	1	-	-	1	-	2	4	-	-	-	-	-	1	1
Totalt	32	46	77	22	92	10	279	29	52	57	17	51	10	216

Bilaga III:2

Tabell III:3 De i 1948 års stickprov som saknar uppgift om inskrivningstid fördelade efter studieinriktning, kön och socialgrupp.

Studie- inriktning	Män							Kvinnor						
	A	B	C	D	E	F	Tot.	A	B	C	D	E	F	Tot.
1. Hum	3	4	7	3	12	2	31	3	13	8	3	21	-	48
2. Jur	4	5	1	-	8	2	20	2	3	2	-	1	1	9
3. Sam	14	17	17	7	27	3	85	13	9	12	7	21	1	63
4. Nat	5	10	10	5	10	3	43	2	1	5	1	2	1	12
5. Med	-	1	2	1	1	1	6	-	1	3	-	-	-	4
6. Tek	3	-	4	1	3	-	11	-	1	-	-	-	-	1
7. Soc	-	2	3	-	-	-	5	-	-	1	1	2	-	4
8. Lär	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	1	3	-	5
9. Övr	-	-	-	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Totalt	29	40	44	18	62	11	204	20	28	32	13	50	3	146

Tabell III:4 De högskolestuderande i 1953 års stickprov fördelade efter studieinriktning, kön och socialgrupp.

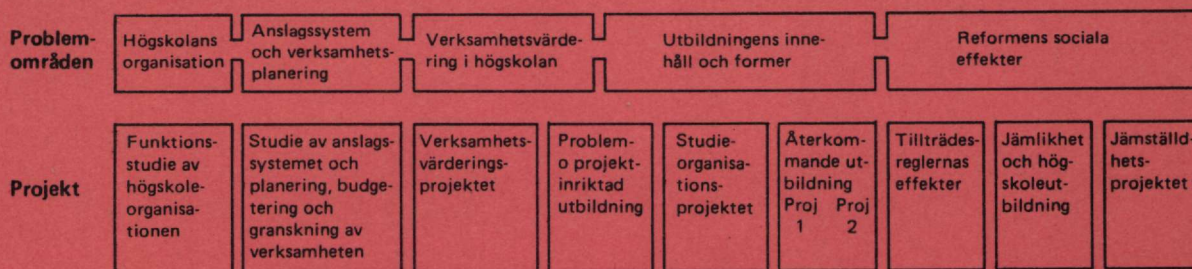
Studie- inriktning	Män							Kvinnor						
	A	B	C	D	E	F	Tot.	A	B	C	D	E	F	Tot.
1. Hum	21	18	12	6	11	3	71	46	43	26	6	23	4	148
2. Jur	10	8	7	-	8	-	33	8	5	1	1	5	3	23
3. Sam	43	58	43	9	35	5	193	24	40	22	8	26	8	128
4. Nat	8	24	19	2	23	2	78	7	4	7	2	12	1	33
5. Med	20	18	8	2	7	2	57	18	14	10	4	6	1	53
6. Tek	45	55	36	19	40	10	205	3	7	2	4	3	1	20
7. Soc	11	4	9	1	11	4	40	15	21	18	11	21	3	89
8. Lär	5	7	3	2	10	-	27	23	26	27	16	41	6	139
9. Övr	11	9	10	2	12	-	44	1	11	8	1	9	3	33
Totalt	174	201	147	43	157	26	748	145	171	121	53	146	30	666

REFERENSER

- Bauer, M. (1978) Lägesrapport från UHÄ:s reformuppföljningsprogram. Stencil.
- Härnqvist, K. & Svensson, A. (1973) A Swedish data bank for studies of educational development. Sociological Microjournal, 7, s 35 - 42.
- Härnqvist, K. & Svensson, A. (Under arbete) Den sociala selektionen till gymnasiestadiet. En jämförelse mellan fyra årskullar.
- Kim, L. (1978) Försöksverksamheten med vidgat tillträde (25:5-regeln) 1969 - 1976. UHÄ-rapport 1978:18.
- Kim, L. & Simon, D. (1978) Urvalsreglernas effekt på rekrytering till spärrad högskoleutbildning hösten 1977. UHÄ-rapport 1978:6.
- Nilsson, O. & Rubenson, K. (1978) Återkommande utbildning - ett medel för jämlikhet? I Högskola för återkommande utbildning. UHÄ-rapport 1978:20.
- SOU (1959) Universitet och högskolor i 1960-talets samhälle. Statens offentliga utredningar, Nr 45.
- Statistiska Centralbyrån (1966) Statistisk årsbok för Sverige. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Statistiska Centralbyrån (1972) Verksamheten våren 1971 bland dem som våren 1970 fullbordat utbildning i grundskola, fackskola och gymnasium. Statistiska meddelanden U 1972:3
- Statistiska Centralbyrån (1973) Verksamheten ett år efter fullbordad utbildning för dem som lämnade grundskolan våren 1971. Statistiska meddelanden U 1973:1.
- Statistiska Centralbyrån (1974 a) Utbildningsstatistik 1960 - 1973. Promemorior från SCB 1974:3.

- Statistiska Centralbyrån (1974 b) Elevundersökningar/Grundskolan. Statistiska meddelanden U 1974:8.
- Statistiska Centralbyrån (1975) Högskolestatistik I. Nyinskrivna, närvarande och examinerade vid universitet och högskolor 1962/63 - 1971/72. Promemorior från SCB 1975:2.
- Statistiska Centralbyrån (1976 a) Högskolestatistik II. Social bakgrund för studerande vid universitet och högskolor 1962/63 - 1972/73. Promemorior från SCB 1976:5.
- Statistiska Centralbyrån (1976 b) Individualstatistiken. Skoldata för ett urval elever födda 1948 och 1953. Promemorior från SCB 1976:8.
- Statistiska Centralbyrån (1976 c) Elevundersökningar/Grundskolan. Statistiska meddelanden U 1976:35.
- Statistiska Centralbyrån (1976 d) Social bakgrund och övergång till gymnasieskolans 3- och 4-åriga linjer. Information i prognosfrågor 1976:6.
- Statistiska Centralbyrån (1978) Levnadsförhållanden Rapport nr 14. Utbildning, vuxenstudier och förvärvsarbete 1975. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Svensson, A. (1971) Relative Achievement. School performance in relation to intelligence, sex and home environment. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Svensson, A. (1977) Jämlikhet och högskoleutbildning. Rapporter från Pedagogiska institutionen, Göteborgs universitet.

UHÄ:s reformuppföljningsprogram

Denna rapport ingår som ett led i UHÄ:s program för uppföljning av högskolereformen. De enskilda uppföljningsprojekten bedrivs självständigt av personer fristående från UHÄ:s reguljära verksamhet. Synpunkter och förslag framförda i rapporterna står enbart för de i projekten ingående personerna och eventuellt medverkande referensgrupper och liknande.

Från fall till fall kommer att prövas hur resultaten på bästa sätt kan infogas i UHÄ:s fortsatta planering. De olika reformuppföljningsprojekten kan komma att ge resultat av betydelse inte bara på central utan även på regional och lokal nivå.

Tidigare har utkommit:

Kim, L & Simon, D: Tillträde till högskolan. Första delrapporten: Urvalsreglernas effekter på rekryteringen till spärrad högskoleutbildning hösten 1977 (UHÄ-rapport 1978:6)

Kim, L: Tillträde till högskolan. Andra delrapporten: Försöksverksamhet med vidgat tillträde (25:5-regeln) 1969 – 1976 (UHÄ-rapport 1978:18)

Bladh, A: UHÄ:s planeringsberedningar – en funktionsstudie (UHÄ-rapport 1978:19)

Rubenson, K: Högskolans anpassning till återkommande utbildning – förutsättningar inom och utom systemet (UHÄ-rapport 1979:1)

Månsson, P & Sköldberg, K: Vision och verklighet – regionnivån i den nya högskolan (UHÄ-rapport 1979:6)